

Говорушко Т., професор кафедри фінансів
Національний університет харчових технологій

Теорія фінансових методів та їх адаптація до особливостей господарської діяльності страхової компанії

Анотація. У статті розглядаються фінансові методи та їх складові, оскільки саме за їх допомогою підвищується ефективність та функціонування страхової компанії, досліджується система зовнішніх та внутрішніх фінансових відносин, а також система збалансованих показників страхової організації.

Ключові слова: страхова компанія, фінансові методи, фінансовий аналіз, фінансове планування, фінансовий контроль, стратегічне планування, фінансові відносини, фінансова стратегія, оперативне планування, рух грошових коштів.

Говорушко Т., професор кафедри фінансов
Національний університет пищевых технологий

Теория финансовых методов и их адаптация к особенностям хозяйственной деятельности страховой компании

Аннотация. В статье рассматриваются финансовые методы и их составляющие, поскольку именно с их помощью повышается эффективность и функционирования страховой компании, исследуется система внешних и внутренних финансовых отношений, а также система сбалансированных показателей страховой организации.

Ключевые слова: страховая компания, финансовые методы, финансовый анализ, финансовое планирование, финансовый контроль, стратегическое планирование, финансовые отношения, финансовая стратегия, оперативное планирование, движение денежных средств.

Govorushko T., Professor, Department of Finance
National University of Food Technologies

Theory of financial techniques and their adaptation to the economic characteristics of the insurance company

Annotation. The article discusses the financial methods and their components, since they help increase the efficiency and functioning of the insurance company, investigates a system of internal and external financial relations and the Balanced Scorecard of the insurance company.

Keywords: insurance company, financial techniques, financial analysis, financial planning, financial control, strategic planning, financial relations, financial strategy, operational planning, cash flow statement.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки головною метою кожної страхової компанії є підвищення ефективності її функціонування. Це досягається за допомогою фінансових методів, оскільки саме вони становлять основу фінансового механізму.

За допомогою конкретних фінансових методів здійснюються розподільні та перерозподільні відносини, утворюються доходи суб'єктів економічної діяльності і відповідні фонди грошових коштів. Саме тому фінансові методи є способом впливу фінансових відносин на господарський процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фінансового механізму та методам ефективного управління страховою компанією останнім часом приділено достатньо уваги. В умовах перехідного періоду ця тема тривалий час не розглядалася українськими та

російськими вченими, але на сучасному етапі з'являється все більше публікацій, над чим працюють: О.В. Баранова, Н.П. Ніколенко, Н.М. Нікуліна, О.О. Орхіменко, Р. Пікус, та інші.

Проте, відсутні дослідження та публікації щодо визначення впливу фінансових методів та їх адаптації до особливостей господарської діяльності страхових компаній, що і обумовило актуальність даної теми.

Метою даної роботи є дослідження фінансових методів та їх адаптація до особливостей господарської діяльності страхової компанії. Тема даного дослідження є актуальною у зв'язку з підвищенням функціонування страхових компаній.

Виклад основного матеріалу. Фінансові методи - це способи впливу фінансових відносин на господарський процес. Цей вплив здійснюється через управління рухом фінансових ресурсів, порівняння витрат і результатів, матеріальне стимулювання і відповідальність за ефективне використання грошових фондів.

До них відносять:

- Фінансовий аналіз
- Фінансове планування
- Фінансовий контроль

Дати оцінку і виявити можливості підвищення ефективності функціонування страхової компанії дає змогу фінансовий аналіз.

З огляду на специфічність страхової діяльності зазначимо що і проведення фінансового аналізу страхової компанії суттєво відрізняється від традиційного фінансового аналізу підприємства.

Здійснення фінансового аналізу діяльності страхової компанії містить кілька послідовних етапів: постановка завдання з орієнтацією на зацікавлену особу, оцінка наявних інформаційних ресурсів та технічних засобів, виявлення основних факторів фінансового стану, формування системи аналітичних фінансових показників, визначення порогових значень аналітичних показників, використання математичних методів та аналітичних процедур, проведення розрахунків, презентація отриманих результатів [8].

Особливої уваги заслуговує етап формування системи аналітичних фінансових показників, яка повинна відповідати ряду вимог: повнота, суттєвість, достатність, верифікованість. Зазначимо, що єдиний підхід до групування та складу показників відсутній. У зарубіжній літературі запропоновано наступне групування: загальні показники страхової діяльності, показники фінансової надійності (платоспроможності та фінансової стійкості), показники результативності.

Загальні показники містять відносні індикатори:

- 1) частка отриманих страховиком премій в загальному обсязі страхових премій по ринку;
- 2) структура страхового портфелю;
- 3) темпи росту та приросту страхових премій та страхових виплат;
- 4) рівень виплат (Claims Ratio) в цілому та за окремими видами страхування.

Під час проведення фінансового аналізу страхової компанії проводиться оцінка платоспроможності страховика. Вітчизняне законодавство містить критерії платоспроможності страхових компаній (Закон України «Про страхування»)[3], до яких відносяться наявність оплаченого уставного та гарантійного фонду, створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум та відшкодувань, перевищення фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності. Слід зазначити, що на міжнародному рівні нормативи платоспроможності регулюються відповідними Директивами Європейського Союзу "Solvency I Life Directive", "Solvency I Non-life Directive" та у 2013 році плануються до впровадження стандарти Solvency II.

Також фінансовий аналіз страхової компанії містить аналіз ліквідності та фінансової стійкості (аналіз страхових резервів, оцінка їх достатності), аналіз ефективності інвестиційної діяльності доповнює оцінку фінансової стійкості страховика, аналіз рівня та якості пере страхового захисту, а також оцінку ефективності діяльності страхової компанії шляхом розрахунку показників рентабельності.[6]

Передумови економічного розвитку держави визначають необхідність застосування в роботі страхових компаній основної складової фінансового управління – фінансового планування. А враховуючи всі зазначені фактори розвитку вітчизняного страхового ринку, страхові компанії повинні використовувати сучасні методи управління, один із яких і є фінансове планування господарської діяльності.

За допомогою планування конкретизуються прогнози, визначаються конкретні шляхи, показники, взаємопов'язані завдання, послідовність їх реалізації, а також методи, що сприяють досягненню обраної мети [7].

З врахуванням викладеного, фінансове планування – це процес визначення обсягів фінансових ресурсів, узгодження джерел формування та напрямків використання, згідно виробничим, маркетинговим планом та показниками діяльності страхової компанії в плановому періоді, які забезпечують вирішення завдань найбільш раціональним шляхом [2].

Пропонуємо виділити основні завдання фінансового планування в страховій компанії, а саме:

- забезпечення основної, фінансової та інвестиційної діяльності необхідними фінансовими ресурсами;
- встановлення ефективних фінансових відносин страхової компанії із окремими суб'єктами господарювання;
- визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціональності його використання;
- виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання фінансових, трудових, інформаційних та ін. ресурсів;

Динамічний розвиток вітчизняного страхового ринку, прихід іноземних інвесторів, підвищення конкурентоздатності зумовлюють використання сучасних фінансово-економічних методів управління, реалізація яких можлива через систему фінансового стратегічного планування.

Страхова організація не є ізольованим, відокремленим учасником ринку. Проведення її фінансово-господарської діяльності характеризується системою зовнішніх та внутрішніх відносин.

Для забезпечення повного виконання взятих на себе зобов'язань (як внутрішнього так і зовнішнього характеру), задоволення фінансових потреб страхові організації визнають необхідність стратегічного управління.

Отже, систему фінансового планування діяльності страхових компаній необхідно розглядати як сукупність стратегічного та оперативного планування. Це дозволить менеджерам страховиків більш ефективніше розробляти фінансовий план, визначати стратегічні та оперативні цілі і завдання та встановлювати терміни виконання і центри відповідальності.

Система фінансового планування в страхових компаніях включає довгострокове стратегічне фінансове планування та короткострокове оперативне фінансове планування.

Враховуючи особливості страхового ринку, нами запропоновано модель стратегічного планування в страхових компаніях.

Однією з проблем є відсутність зв'язку між стратегічним та оперативним плануванням. Ця проблема може виникати лише в тих компаніях, в яких використовуються елементи і оперативного і стратегічного планування.[5]

Проблемою невиконання стратегій є те, що навіть детально розроблену стратегію, зовсім не просто перевести в короткострокові терміни і донести до кожного співробітника як щоденний інструмент діяльності. Однією із спроб подолати цей розрив між високорівневими стратегічними цілями і оперативним управлінням стала концепція Balanced Scorecard (BSC).

Оперативне фінансове планування є ключовою складовою фінансового менеджменту в страхових компаніях. Саме за рахунок оперативного планування забезпечується адекватність управління господарської діяльності страховика потребам ринкового середовища та її ефективність. Якщо стратегічне фінансове планування покликане вирішувати завдання на перспективу і розраховані, як правило, на 5-10 років, то оперативне фінансове планування вирішує короткострокові (в межах 1 року) деталізовані завдання.

При дослідженні сутності оперативного фінансового планування було запропоновано наступні етапи фінансового оперативного планування [4]:

1. Аналіз вхідних фінансових потоків страховика. Страхова компанія є відкритою організаційною системою, може займатись як основною, так і фінансовою і інвестиційною діяльністю. Саме тому при складанні оперативного плану значну увагу необхідно приділити аналізу вхідних фінансових потоків.

2. Аналіз вихідних фінансових потоків страховика. Так, автором запропоновано використовувати для проведення аналізу внутрішню форму звітності.

3. Складання плану руху грошових коштів страховика. Пропонується грошові потоки розглядати за трьома видами діяльності страхових організацій: страховою, фінансовою та інвестиційною. Ефективним інструментом планування грошових потоків є складання платіжного календаря.

Контроль є наступним етапом процесу планування. Виникає необхідність контролювати виконання оперативних задач та досягнення запланованих результатів в повному обсязі та вчасно. Проведене дослідження свідчить, що необхідно вирізняти два напрямки поточного контролю – середній та верхній рівень. Середній рівень контролю проводиться керівниками операційних завдань. Верхній рівень контролю здійснюється керівником служби фінансового планування та правлінням страхової компанії [1].

Отже, сутність фінансового контролю полягає в регулярній перевірці дотримання господарського законодавства, виявленні відповідних порушень.

Велике значення у з'ясуванні природи фінансового контролю має його класифікація. Науково обґрунтована класифікація дозволяє глибше розуміти сутність цього дуже важливого елемента управління фінансовими потоками, розкрити механізм функціонування відносин, які він виражає, виявити специфічні особливості різних його складових.

Проте єдиний підхід до вибору класифікаційних ознак і класифікації різновидів фінансового контролю нині відсутній, досі не створені його класифікаційні моделі. Нерідко як критеріальні ознаки класифікації пропонуються суб'єкти контрольної діяльності, форми та методи її здійснення.

Система внутрішнього контролю є ключовим елементом для управління ризиками і основою для безпечних та обґрунтованих операцій страхових компаній. Саме тому основою проведення фінансового контролю страхових компаній є оцінка ризиків страховиків. Загальний підхід регулювання на основі оцінки ризиків полягає в тому, що страховики з підвищеним ризиком або сфера діяльності страховиків із підвищеними параметрами ризику потребують більшої уваги з боку державних органів регулювання.

Державний фінансовий контроль страхової компанії є упорядкованою нормами права діяльністю держави щодо перевірки своєчасності і точності фінансового планування, обґрунтованості й повноти надходжень доходів у відповідні фонди грошових коштів, правильності та ефективності їх використання, а також, важливим елементом системи управління фінансами що реалізує основні завдання фінансової політики держави загалом. [9]

Важливе значення в системі державного фінансового контролю має фінансовий контроль, який здійснює державний орган виконавчої влади, діяльність якого спеціально націлена на управління фінансами, в тому числі, і спеціальними страховими фондами. Це Міністерство фінансів України, яке відповідно до покладених на нього завдань:

- зупиняє здійснення операцій з страховими коштами в разі виявленого правопорушення;
- погоджує проект плану основних напрямів контролю – ревізійної роботи органів державної контролю – ревізійної служби і отримує щомісяця звіти від Головного контролю – ревізійного управління;
- визначає основні організаційно – методичні засади державного внутрішнього фінансового контролю, дає оцінку функціонуванню систем внутрішнього контролю і здійснює внутрішній фінансовий контроль в страхових компаніях та аудит;

- одержує від центральних і місцевих органів виконавчої влади підприємств, установ і організацій усіх форм власності дані, необхідні для здійснення контролю за раціональним і цільовим використанням страхових коштів та за страховими виплатами;
- у межах своїх повноважень здійснює контроль за виконанням актів страхового законодавства видає накази, організує та контролює їх виконання.

Висновки

Отже тема фінансових методів є дуже важливим питанням сьогодення для страхових компаній, яке необхідно постійно досліджувати, вивчати та аналізувати, щоб якнайменше зазнати негативних наслідків впливу на життєздатність страхових організацій. Оскільки саме вони є способом впливу фінансових відносин на господарський процес. Цей вплив здійснюється через управління рухом фінансових ресурсів, порівняння витрат і результатів, матеріальне стимулювання і відповідальність за ефективне використання грошових фондів.

Література

1. Баранова В.Г. Финансовый механизм функционирования страховой системы: [монография] / В.Г. Баранова. — Одесса: Издательство «ВМВ», 2010. — 380 с. — Библиогр.: С. 345-375
2. Баранова О. В. Фінансове планування у страхових організаціях : Дис... канд. наук: 08.00.08 - 2010.
3. Закон України «Про страхування» від 07.03. 1996 №85 / 96 ВР. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
4. Мельник О.В. (Баранова О.В.) Управління грошовими потоками в страхових організаціях / Мельник О.В. // Перспективи та пріоритети розвитку економічного аналізу: IV всеукр. наук. конф., 24-26 квітня 2010 р.: тези доп. – Донецьк: Донецький національний університет - С.273-274 - 0,11 друк. арк.;
5. Мельник О.В. (Баранова О.В.) Застосування математичних моделей при плануванні руху грошових коштів у страхових організаціях / О.В. Мельник // Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: міжнар. наук-практ. конф. молодих учених і студентів, березень 2011р.: тези доп. – Тернопіль: ТНЕУ- С.350-351 - 0,13 друк. арк.
6. Пласкова Н.С. Анализ деятельности страховой организации // Финансовый вестник: финансы, налоги, страхование, бухгалтерский учет, 2010. - № 7. – с. 34-39.
7. Стратегічне управління страховою компанією: Кол. моногр. / (В.М. Фурман, О.Ф. Філонюк, М.П. Ніколаєнко, О.І. Барановський та ін.) – К.:КНЕУ, 2011. – 440 с. Особистий внесок автора: параграф 3.3 «Стратегічний аналіз страховика». – С. 165-175. – 0,8 друк. арк.
8. Шкура І.С., к.е.н., доц. кафедри ФБС, Фінансовий аналіз страхових компаній, К. – 2012р.
9. Юрій С.І., Федосов В.М. Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансового контролю, підр. Фінанси- 2011р.